

IMPROVING ECONOMIC GOVERNANCE IN A MARKET ECONOMY

Rashid Khudoyarov

Senior Lecturer, Department of Economics, Jizzakh Branch of the
National University of Uzbekistan Named After Mirzo Ulugbek

ANNOTATION

The article analyzes the prospects for the development of a market economy and the development of governance in the Republic of Uzbekistan.

Keywords: market economy, governance, pandemic

INTRODUCTION

Keyingi yillarda O'zbekistonda iqtisodiyotning barcha sohalari va tarmoqlarida chuqur islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu vazifalarni hal etish, shuningdek, 2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi maqsadlariga erishish yangi, sifatli faoliyat ko'rsatadigan tizimni yaratishni talab qiladi. Davlat boshqaruvi, davlat boshqaruvi organlari va organlarining muvofiqlashtirilgan faoliyatini tashkil etish, mahalliy ijro etuvchi hokimiyat. Bosqichma-bosqich sharoitida moslashuvchan iqtisodiy boshqaruv tizimini shakllantirish, davlat korxonalarining faoliyatiga aralashuvini kamaytirish mamlakatning to'liq bozor munosabatlariga silliq o'tishini ta'minlaydi. Shu maqsadda respublikada milliy iqtisodiyotni boshqarish konsepsiyasi ishlab chiqilmoqda.

Avvalroq, 2017-yil 8-sentabrda tasdiqlangan respublikada ma'muriy islohotlar konsepsiyasiga muvofiq iqtisodiyotni davlat boshqaruvini tubdan isloh qilish bo'yicha asosiy vazifalar belgilab olindi va ular amalga bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 18-noyabrdagi PF-5877-sonli Farmonining qabul qilinishi milliy iqtisodiyotni boshqarish tizimini takomillashtirish yo'lidagi navbatdagi qadam hisoblanadi. Markaziy bank va Vazirlar Mahkamasi tomonidan muvofiqlashtirilgan ishlarni amalga oshirish nazarda tutilmoqda. O'zbekiston prezidenti Shavkat Mirziyoyev 20-yil 24-yanvar kuni oliy Majlisga murojaatnoma bilan, "har tomonlama puxta o'ylangan va samarali boshqaruv tizimini yaratish-keng ko'lamli vazifalarni bajarishning asosiy sharti". Shu bilan birga, bu borada qator dolzarb vazifalar, jumladan, davlat boshqaruvida mahalliy ijro va vakillik hokimiyati organlarining roli va mas'uliyatini yanada kuchaytirish, fuqarolarni tashvishga solayotgan muammolarni aniqlashda nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlarining faol ishtiroki, shuningdek, ularning asoslangan takliflarini amalga oshirish qayd etildi.

Davlatimiz rahbarining ushbu nutqida 2020-yil va keyingi yillarda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va inflyatsiyani cheklash (asosiy vazifa), raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish va eksportni ko'paytirish, investitsiyaviy va bank sohasini rivojlantirish, sanoat, qishloq xo'jaligi va turizmni rivojlantirish, biznes-muhitni yanada yaxshilash, hududlarni kompleks rivojlantirish va urbanizatsiyani tezlashtirish. Kelgusida bir qator boshqa normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi, unga muvofiq investitsiya, innovatsiya, axborot va boshqa siyosat sohasidagi asosiy regulyatorlarning vazifalari belgilandi.

Ular orasida 2020-yildan 26-mart № Up-5975 Prezident Farmonini qabul qilish iqtisodiyotni boshqarish tizimi uchun alohida ahamiyatga ega. Iqtisodiyotni liberallashtirish va keng joriy etish tamoyillariga asoslangan islohotlarning yangi bosqichida bozor mexanizmlari, "iqtisodiyotni boshqarishning aniq va shaffof mexanizmini ishlab chiqish" maqsadi belgilandi, natijaga yo'naltirilgan". Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2020-yil 9-iyun kuni bo'lib o'tgan selektor yig'ilishida iqtisodiy o'sishni ta'minlash bo'yicha ustuvor yo'nalishlar e'lon qilindi. iqtisodiy va moliyaviy barqarorlik; kambag'allikni kamaytirish va bandlikni oshirish; bankdagi islohotlarni jadallashtirish tizimi, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimini ko'paytirish, eksport salohiyatini oshirish, sanoatda raqobatbardoshlikni mustahkamlash, kichik biznesni rivojlantirish va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish. Ushbu yo'nalishlarni amalga oshirish jahon bozorlarida beqarorlikni kuchaytirish va boshqa xavf-xatarlarning ortishi sharoitida mamlakatning iqtisodiy xavfsizligini oshirish uchun sharoit yaratadi.

Joriy yil davomida iqtisodiy rivojlanishning ustuvor yo'nalishlari ro'yxatiga kiritilgan o'zgartishlar koronavirus pandemiyasi COVID-19 ning O'zbekiston iqtisodiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatishi bilan bog'liq. Majburiy cheklovlarni joriy etish ko'plab tadbirkorlik sub'ektlarining faoliyatini to'xtatib qo'yishga olib keldi, bu esa o'z navbatida yalpi ichki mahsulotning o'sish sur'atlarining pasayishi ishsizlik darajasining oshishiga va aholi daromadlarining pasayishiga ta'sir ko'rsatdi. Masalan, 2020-yil iyun oyida Jahon banki 2020-yilda O'zbekiston YAIM o'sishi prognozini 1,6-dan 1,5% gacha qisqartirdi (pandemiya oldidan prognoz 5,5% darajasida edi). Umuman, Yevropa va Markaziy Osiyo mamlakatlarida iqtisodiyotning pasayishi prognoz qilinmoqda 4,7% darajasida, umuman, jahon iqtisodiyoti bo'yicha – 5,2%. Bu pasayish ikkinchi jahon urushidan beri eng chuqur bo'ladi. Rivojlangan mamlakatlarda iqtisodiy faoliyatning pasayishi 7%, rivojlanayotgan mamlakatlarda va rivojlanayotgan mamlakatlarda – 2,5% 5. Prezident farmonining 30-iyuldagi qabul qilinishi aholi va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashning muhim chorasi hisoblanadi. 2020 y. № up-6038. Mazkur hujjatga muvofiq mamlakatimiz Davlat budjetidan 1,7 million nafardan ziyod ("temir daftar" ga muhtoj bo'lganlar ro'yxati bo'yicha) a'zo bo'lgan 400 mingdan ziyod oilaga bir martalik moddiy yordam ko'rsatildi, shu yilning 1 sentabridan boshlab pensiya va nafaqalar miqdori 10 foizga oshirildi, shuningdek, boshqalar qabul qilindi zaif aholini qo'llab-quvvatlash choralari.

Qabul qilingan qaror 3,7 million kishiga ta'sir qiladi va Moliya vazirligi huzuridagi byudjetdan tashqari jamg'armaning xarajatlari 1 trillionga oshadi. jami Ushbu mablag'lar chet eldan qarz olmasdan ichki imkoniyatlardan ajratiladi. Bunday holda hisoblash uchun ishlatiladigan asosiy hisoblash qiymati (BRV) soliq to'lovlari, yig'imlar, jarimalar miqdori o'zgarishsiz qoladi (223 ming so'm) va o'sishiga olib kelmaydi biznes bo'yicha soliq yuk. Ushbu makroiqtisodiy asosda O'zbekistonda iqtisodiyotni boshqarish sohasidagi islohotlar davom etmoqda. majburiy cheklovlar, shuningdek, bosqichma-bosqich olib tashlanadi. 15 avgustdan respublikaning ko'plab hududlarida vaqtinchalik cheklovlar bekor qilindi. Xususan, shu kundan boshlab avtoulavlarning to'liq harakatlanishi mumkin kun, ichki havo va temir yo'l transporti, nodavlat maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyati qayta tiklanadi ta'lim muassasalari, o'quv markazlari, go'zallik salonlari, sartaroshxonalar, umumiy ovqatlanish obyektlari ochiq havoda, mamlakat uylari, mehmonxonalar va boshqa dam olish maskanlari. 17 avgustdan boshlab mintaqalar o'rtasida transport vositalari, jamoat transporti, metro, shahar atrofida avtobuslar

va 20 avgustdan boshlab-kiyim-kechak bozorlari, qurilish materiallari bozori, yirik do'konlar, sport zallari, fitness klublari va hovuzlar. Xalqaro mehnat tashkiloti (XMT) mutaxassislarining tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, inqiroz COVID-19 ning salbiy ta'siridan kelib chiqqan hodisalar O'zbekiston iqtisodiyotida 4 faza shaklida tarqatiladi:

Birinchi bosqich iqtisodiyotga bevosita ta'sir ko'rsatadi, bu esa sohaning eng zaif tarmoqlarining 28-ni to'xtatishga olib keladi xizmatlar;

Ikkinchi bosqich-kompaniyalar va korxonalarining moliyaviy va tovar zaxiralarini (78 sanoat) yakunlash bilan boshlanadi iqtisodiyot);

Uchinchi bosqich-barcha tarmoqlar bo'yicha eksportning pasayishi (bundan mustasno qishloq xo'jaligi va rangli metallar);

To'rtinchi bosqich – beqarorlik manbai davlat byudjeti (daromadni kamaytirish va ta'lim, davlat boshqaruvi, ijtimoiy ta'minot sektorini moliyalashtirishni kamaytirish) bo'ladi.

XMT ekspertlari iqtisodiyotning rasmiy sektorida qabul qilingan chora-tadbirlar paketlarida davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlarining ustun ulushini tashkil etuvchi bilvosita qo'llab-quvvatlash choralari (kafolatlar va to'lovlarni kechiktirish) kichik biznesning o'sib borayotgan xavflariga to'liq mos kelmasligini aniqladi. Qabul qiluvchilarga davlat yordamini olib kelish mexanizmi ham tartibga solinishi kerak. Norasmiy sektorda o'z-o'zini ish bilan ta'minlash sohasini kengaytirish bo'yicha ko'rilgan chora-tadbirlarga qaramasdan, 1,1-1,5 million kishiga ishsiz bo'lishi mumkin., bu ijtimoiy xavflarni kuchaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Об утверждении Концепции административной реформы в Республике Узбекистан. Указ Президента от 8.09.2017 г. № УП-5185. – <https://www.lex.uz/acts/3331176>
2. Estrin S., Hanousek J., Kocenda E., Svejnar J. Effects of Privatization and Ownership in Transition Economies / The World Bank. 2009
3. Гурова И.П. «Конкурирующие теории региональной экономической интеграции» Вопросы экономики. № 7, 2013